

Britanya ve diğer yabancı hükûmetlerin haritalarile mesahaları

Yazar: Mra.
Ahmet Rasim

Millî mesahalar : İyi yapılmış bir topoğrafya haritası öyle hayati ve askeri bir ihtiyaçdırki, memleket mesahaları hakkındaki bütün teşebbüsler, hemen hemen her hükûmette ordu tarafından uhdeye alınmıştır. Nitekim: Britanya, Hindiye, Almanya, İtalya, İspanya, Avusturya, Rusya ve sair memleketlerde hal bu merkezdedir. Şu kadar varki, topoğrafik bir harita, idari maksatlar içinde, hemen aynı derecede elzemdir.

Harpde harita istimali: Harpte haritaların mevkii istimali şunlardır :

- 1 — Sevkulceysi maksatlar için;
- 2 — Yol bulmak için;
- 3 — Yollara, köylere, ormanlara, dağ ve tepelere, çaylara, köprülere, geçitlere, demir yollarına, içecek sulara ve saireye dair topoğrafik malûmatı bir kuvvei askeriye kumandanına ita için;
- 4 — Umumi bir pişdar kolunun tedafüi ve tecavüzi mevkileri alabilmesini temin için;
- 5 — Umumiyetle göz ile görülemeyen malûmatı temin için;

Umumi bir kaide olmak üzere, büyük mikyashlı haritalar iltizam edilmemektedir.

Sulh ve asayiş zamanında haritaların istimali: Medenî memleketlerde, iyi ve topoğrafik bir harita, idari maksatlar için lüzumlu olduğu gibi, halk için, muhabere ve alelumum kullanış içinde matlup ve mültezemdir. Tekemmül etmemiş memleketlerde ise, iyi bir harita, sıhhatli bir idare ve teşkilât için zaruri bir şeydir. Bu husus mazide daima hüsnü telâkki olunmamış, ve ameli lüzumları, bunların fikdanı yüzünden hadis olan müşkülât ile meydana çıkana kadar, topoğrafik haritalar için tahsisat dahi konmamışdı. İyi bir haritaya ihtiyaç yüzünden zühur eden müşkülâtın bazıları şunlardır:

Eyaletlerin, nevahinin, imtiyazların, müstamerelerin, veya kabail ile meskûn sahaların hududlarının tayin edilememesi; vergilerin mükemmelen toplanamaması; ve bir kısım sahalarda iki defa bu vergiler toplandığı halde diğer sahalarda bir defa bile toplanamaması gibi ahvalin zuhur etmesi; ve tevsî ve tekâmül için müsait olan arazinin ne miktar ve nede, tabiatının sıhhatle malûm olamamasıdır.

Yollar, demir yolları, irva ve iska işleri, hususi bir mesahanın yardımını olmadıkça dizayin dahi edilemezler. Bu hususi mesahalar ise sistematik bir mesahadan, yalnız, daha masraflı olmakla kalmayup, bilahara bu gibi bir mesahanın bir kısmını teşkil için dahi kullanılamazlar; çünkü bunlar sabit noktaların bir şebekesine (nirengiye) müstenit değillerdir. Bu gün Avrupalılar için her hangi yeni bir müstemlikede, ve yahut himaye altındaki bir memlekette, sahih bir topoğrafya haritasının pek ziyade şayanı arzu olduğu anlaşılmıştır.

“Ordnance,” mesaha denilen İngiltere Tophane Nezaretinin mesahası: İngilterede, topoğrafik bir haritanın elde edilmesi hususunda ilk hatve, “Highland,” deki isyandan iki sene sonrasına müsadif olan 1747 senesinde atılmış idi. İlk

önce “Cumberland „ dukası kuvvetlerine kumada eden ceneral “Watson „ a “Highland „ in bir haritasını yapmak fikri varit olmuşdu; bundan sonra bu fikir, İskoçyanın sair aksamında teşmil edildi. Bunun üzerine, tekmil İngilterenin sıhhatli bir haritasının imali için muhtelif nümuneler iltizam edilmişti. 1783 de ceneral “Roy „, “Hounslo w Heath „ de bir baz (dılı’) mesaha etti, ve 1791 de “Ordnance Survey „ resmen mevcudiyet buldu.

“Ordnance Survey„ in bundansonrakı tarihi, hülâsatn şöyledir:

1824 senesine kadar yapılan mesaha işleri, tamamen “1„ pusluk mikyas üzerine mübteni idi. Bu tarihte ise, İrlandanın “6„ pusluk haritasına başlanmıştı; ve 1840 senesinde aynı mikyas üzerine, Britanya içinde işe başlanmıştı. Britanyının 1:2500 yani çok takribi olarak (25) pus bir mile müsavi olmak üzere olan mikyasdaki haritasına, 1854 de başlanmıştı Bu ise, zaman zaman tadil edilmişti. Binaenaleyh hiç bir pafta, 20 seneden daha eski değildi. İkinci revizyon, 1913 seneleri esnasında İskoçya ile nefsi İngilterede ilerlemekte idi. Aynı mikyas üzerine bir haritayada, 1887 senesinde İrlandada başlanmıştı ki 1913 senelerine doğru bitmek üzere idi. 25 pusluk harita, 6 pusluğa tahvil edilmiş ve bu 6 pusluk üzerine, 7 pusluk ve daha başka mikyasdaki haritalar ibtina ettirilip tadilât yapılmıştı. “1„ pusluk harita, her 15 senede bir defa tadil edilmektedir.

Atideki haritalar, “1„ pusluk haritadan tahvil suretile vücade getirilmişlerdir:

$\frac{1}{2}$ pusluk, $\frac{1}{4}$ pusluk, $\frac{1}{10}$ pusluk ve $\frac{1}{1,000,000}$ hık haritalar.

Hindistan mesahası: “Ordnance survey„ gibi Hindiye mesahası dahi, aslını, bir askere medyun olup, bu zat, 33 üncü

Alaydan "Lambton,, isminde bir binbaşısıdır. "Tippoo,, nun su-
kutundan sonra binbaşı "Lambton,, Hindistan yarım adasının
nirengi üzerine müesses mesahası için bir nümune teklif etmiş-
ti. Bu iş, bilfiil 1802 de başlamış idi. Binbaşı "Lambton,, un
mesleki, miralay "Colin Mackenzie,, ve bilâhare "Sir George
Everest,, tarafından takip olunmuştu. "Halen mevcut olduğu
üzere, tekml, nirengi üzerine müesses mesaha mefhumu,
(Everest) in mahsuli fikri idi,, ve hiç bir kimse yokturki
mesaha fenni alemine, şimdiye kadar bundan daha büyük
bir abide terk etmiş olsun. Topoğrafik bir mesahadaki ilk
teşebbüs, miralay "Colin Mackenzie,, tarafından yapılmıştır ki
bu zat, 1790 ile 1809 seneleri arasında, (Deccan) da, (40,000)
murabba millik bir saha ölçmüştü. (Everest) i, 1843 de "Sir
Andreue Waugh,, takip etti, ve bu tarihten itibaren topoğra-
fik mesahalarda büyük bir vüsat görülmeye başladı. Yüzbaşı
(Robinson) ve yüzbaşı (Montgomerie) isimleri, bilhassa yegâ-
ne topoğraflar olmak üzere tanılırlar.

Hindiye mesahasının topoğrafik haritalarının bir çok ade-
de balığ olan miktarını, hatta saymak bile, mümkünsüzdür.
Bunlar takriben 2,000,000 murabba mil bir saha setr edüp,
mikyasa itibarilede bir mile nisbetle $\frac{1}{8}$ pustan 4 pusa kadar te-
nevvü ederler. Bu iş üzerindeki mesaha sistemi, fevkalâde
denecek yüksek bir dereceye çıkarılmıştı. Hindiye topografi-
sinin hususi meziyeti, bunun sınırlarında görülür. Hiç bir
memleket, böyle müşkül ahval tahtında, bu kadar seri ve
sahih haritalar çıkarmamıştır.

Afrikadaki İngiliz arazisi: 1900 den itibaren son 10 sene
zarfında, İngiliz müstemlekelerile, himayesindeki memleketlerin
topoğrafik harita imalini, mucibi kanaat bir esas üzerine

kurmak hususunda, ciddi, ve bir hayli dereceye kadar, muvaffakiyetli mesai sarf olunmuştur. Sistem dahilinde mesahalar, atideki memalikte terakki ve inkişaf üzere olup, büyük sahalara mahsus iyi haritalar elde edilmiş, veya edilmekte bulunmaktadır.

Gold coast (Afrikada altın sahili) 1:125,000, 1:250,000

S. Nigeria 1:62,500, 1:125,000

Cape of Good hope (ümit burnu) 1:250,000 (32° arzı cenubinin şimali).

“Orange,, serbest hükûmeti 1:125,000 (tamamdır).

Basutoland 1:250,000 (tamamdır).

Britanya şarki Afrika 1:125,000, 1:250,000.

Uganda 1:250,000.

Anglo-Egyptian Sudan 1:250,000.

Yabancı hükûmetler haritaları: Diğer memleketlerin başlıca topoğrafya haritaları şunlardır:

Avusturya: 1:75,000 olup, tepeler münhanilerle, ve şakuli taramalarla gösterilmiştir. 1:200,000 likleri ise, dört renkli olmak üzere merkezi Avrupaya ait askeri bir haritadır, ve tepeler yalnız şakuli tarama ile yapılmıştır; bunun bazı paftaları üzerinde tepeler, 100 metrede bir geçirilmek üzere münhanilerle gösterilmiştir, ve gölge dahi verilmiştir.

Belçika: 1:40,000 lik olmak üzere fevkalâde surette renkli olup tepelerin hal ve şekli, münhanilerle irae olunmuştur. 1:100,000 liği ise beş renkli askeri bir harita olup, 10 metrede bir geçirilmiş hafif münhanilerle gösterilmiştir.

1:160,000 lik ise, 1:100,000 liğin aynıdır.

Fransa: 1:80,000 lik “Carte de le Etat Major,, denilen Fransa erkânı harbiye haritaları olup bakır üzerine hâk edilmiştir, ve tepeler şakuli taramalar ile gösterilmiştir. Bunlar,

İngiltere “Ordnance survey,, dairesinin “1,, pusluk siyah tablalarının aynıdır. 1:50,000 likleri renkli olup “Service Geographique de l’Armée,, denilen ordu coğrafya dairesince ihzar edilmiştir; tepeler, onar metre fasıllar ile geçirilmiş münhanilerle gösterilmiş olup aynı zemandada gölgeli yani yalamalıdır. Bu haritalar, bilhassa Cezayir ve Tunus için hazırlanmışlardır, fakat bilahara binefsihi Fransayada bağlanmışlardır. Bunlar mevcut topoğrafik haritaların en güzelidirler.

1:100,000 nisbetindeki “Catre Vicinale,, lerde tepelerin eşkâli yalnız tomar ile yalama suretinde gösterilmiştir.

Bazı havai haritalar 1:200,000 nisbetinde ve renkli olarak tabedilmiş olup iniş sahalarını ve tamir mevkilerini, ve sairayı gösterirler.

Almanya: Bakır üzerine gırave edilmiş 1:100,000 mikyasındaki haritalar olup siyah olarak basılmışlardır; ve bir nebze “Ordnance survey,, in “1,, pusluk haritalarına benzerler. Bundan başka birde 1:100,000 lik renkli bir harita basılmış olup tepelerin eşkâli, 50 şer metre fasıla ile geçirilmiş münhanilerle gösterilmiştir, ve şakuli taramalar dahi ilâve edilmiştir ki çok güzel bir erkânı harbiye haritasıdır.

Bilahara 1:200,000 nisbetinde renkli bir harita daha tab edilmiştir, bundaki tepelerin eşkâli, 20 şer metre fasıla ile geçirilmiş münhanilerle gösterilmiştir, ve düz arazide, 10 metrede bir geçirilmiş noktali hatlardan müteşekkil münhanilerlede enterpole edilmiş ve her yüz metredeki münhani kalın olmak üzere tersim olunmuştur. Bu harita dahi çok güzel bir haritadır. 1:250,000 lik renkli haritada, her 10 metrede bir münhani geçirilmek suretile tepelerin eşkâli irae edilmiş olup, her 100 metreye tesadüf eden münhani dahi kalın tersim olunmuştur, buda mükemmel bir haritadır. 1:25,000 lik

harita ise “Position karte „ denilen harita olup “Prussia „ , “Baden „ , “Saxony „ ve “Wurtemberg „ mıntakaları bu mikyas üzerine yapılmıştır, iyi ve vazıh bir haritadır.

İtalya: 50 şer metre fasıla ile münhanilerin geçirilmiş olduğu 1:100,000 lik harita olup şakuli taramalar ilede ilâveler yapılmıştır.

1913 senesinde ikmal edilmiş olan 1:100,000 mikyash renkli harita, münhanili ve münhanisiz olmak üzere dört şekil üzerine tab edilmiştir. Münhanili olanlarında bu münhaniler, her 50 metrede bir geçirilmiş olup şakuli taramalar, ve gölgelerde (yalama) ilâve edilmiştir, ve faideli bir haritadır. 1:200,000 lik renkli haritada tepelerin eşkâli, 100 metrede bir geçirilmiş münhanilerle gösterilmiş olup gölgeler dahi ilave edilmiştir.

Rusya: $\frac{1}{126,000}$ lik veyahut (3 Verst) lik harita olup bakır üzerine hakkedilmiş ve siyak olmak üzere basılmıştır. Tepelerin eşkâli, şakuli taramalarla irae edilmiştir. $\frac{1}{126,000}$ yahut (3 verst) lik Balkan yarım adası haritalarında dahi dağlar ve tepeler kahve rengine münhanilerle gösterilmiş olup nefis ve vazıh haritalardır.

İspanya: $\frac{1}{50,000}$ lik renkli harita olup, yirmişer metre fasıla ile geçirilmiş münhanileri ihtiva eder.

İsviçre: $\frac{1}{25,000}$ ve $\frac{1}{50,000}$ lik kahve rengi münhanileri havi haritalar olup tafsilatı siyah renk ile matbudur, Çok zarif haritalardır.

Amerika birlik hükûmetleri: 1: 62,000, 1: 125000 ve 1:250,000 lik haritalar olup memleketin nüfusuna tevfiik edilen bu nisbetler üzerine imal edilmişlerdir. Bunlar renkli

basılmış olup münhaniler hahve renkli, ve sular ise mavi renklidir. Fevkalâde nefis eserlerdir. 62,500 likte münhaniler 20 şer kadem fasıla ile geçirilmiştir.

Mikyasların fihristi: Kullanılmakta olan mikyaslar atıye bir fihrist halinde dercedilmiştir.

Mikyaslar

İngiltere	1:63,360	Almanya	1:200,000
İngiltere	1:126,720	Almanya	1:250,000
Hindistan	1:63,360	Almanya	1:25,000
Hindistan	1:253,440	İtalya	1:100,000
Cenubi Afrika	1:125,000	İtalya	1:200,000
Cenubi Afrika	1:250,000	Rusya	1:126,000
Avusturya	1:75,000	İspanya	1:50,000
Belçika	1:40,000	İsviçre	1:25,000
Belçika	1:100,000	İsviçre	1:50,000
Belçika	1:160,000	Amerika birlik cümhuriyetleri	1:62,500
Fransa	1:80,000	" " "	1:125,000
Fransa	1:50,000	" " "	1:250,000
Almanya	1:100,000		1:118,000
Vasati			

Bir çoğu askeri olan dünyanın başlıca topoğrafya haritalarının mikyaslarına ait bu liste, sivil ve askeri haritacıların, küçük mikyaslı haritalar istimalindeki itiyatlarının ne kadar mühim olduğunu göstermeğe kâfidir. Ve aynı veçhile, hali sulh ve hali harpte haritaların kullanıldıkları ahvali, ve bu haritaların hizmet edecekleri maksadı düşünerek, bunların fazileti hakkında dahi aynı fikir tebadür eder.

Arkası var